

лися думки про те, що порушення природних законів призводить до катастроф. Принцип обережного поводження з будь-якими формами життя пропагували Геродот, Піфагор, Плутарх. Пропагування у Стародавньому Єгипті культу тварин сприяло бережливому ставленню до них. А от римські імператори “прославились” особливою жорстокістю, організовуючи циркові вистави з вбивством тварин [3].

В епоху середньовіччя панувало твердження Ф. Аквінського, що “тварини і рослини позбавлені розуму, тому існують заради людини”. Цю думку розширив у XVIII ст. Р. Декарт, який вважав, що “тварини не думають і не відчувають”. Це сприяло утвердженню антропоцентричного мислення в біологічній науці. Сучасні дослідження довели, що тварини так як і людина, не тільки відчувають біль, а й зберігають пам’ять про нього. Тому концепцію антропоцентризму змінила концепція біоцентризму, яку започаткував А. Швейцер у XX ст. Нова концепція означала нове мислення, що визнавало відповідальність людини, як жителя нашої планети, за збереження і продовження життя на Землі як такого, тобто життя усіх живих істот загалом.

Зараз біоетика як дисципліна введена в усіх медичних закладах Заходу. Ця практика почала свій початок і в Україні. Таким чином частково вирішуються проблеми біоетики у професійній підготовці майбутніх медиків та діяльності галузі загалом. Однак у більшості сфер людського життя недостатньо виявляється вплив біоетичних ідей, зумовлений споживацькими стереотипами у вихованні громадян. Тому необхідно здійснити ряд заходів щодо подолання даних стереотипів. А це можливо лише за умови систематичного виховання у дитини морального ставлення до всього живого з раннього віку і особливо у школі. На наше переконання сформувати етичне ставлення до всього живого можливо за умови, що людина пройметься новим мисленням і перейде до рівноправного співробітництва з природою, усвідомивши, що вона не має права піднімати руку на те, що нею не створене.

Література

4. Антологія біоетики / За ред. Ю. І. Кундієва. – Львів: БаК, 2003. – 592 с.
5. Степанюк А. В., Герц І. І. Біоетика. – Тернопіль. В-во ТНПУ імені Володимира Гнатюка, 2005. – 166 с.
6. Тофтул М. Г. Етика: Навчальний посібник. – К.: Видавничий центр «Академія», 2005. – 416 с.

БІОЕТИКА – МІСТ У ЦИВІЛІЗОВАНЕ І СВІДОМЕ МАЙБУТНЄ

Опанасенко В.С.

Полтавський ДПУ імені В.Г. Короленка

"Наука без совісті спустошує душу"

Франсуа Рабле

Трансформуючи вислів засновника цього міждисциплінарного напрямку В. Р. Поттера, який запропонував термін «біоетика», як новий простір етичного мислення і діяння. Україна належить до держав, де розвиток біологічної етики як наукової і суспільної програми отримує державну підтримку.

Наприкінці ХХ століття людство усвідомило, що досягти істинного прогресу без високої моралі, моральних норм та правил неможливо. Вони конче потрібні не тільки для того, щоб захистити кожного окремого індивідуума – хворого чи здорового, дитину чи людину похилого віку, а й саме життя на Землі. Так народилася біоетика. Першу книжку, присвячену їй, написав американський учений В. Р. Поттер у 1969 році під багатобічною назвою "Біоетика – міст у майбутнє". Якщо вдається до аналізу ролі біоетики сьогодні та уявити її у майбутньому, то в цій назві немає жодного перебільшення. Біоетика або етика життя – це розділ прикладної етики, філософської дисципліни, що вивчає проблеми моралі насамперед стосовно людини та всього живого, визначає, які дії щодо живого з морального погляду є припустимими, а які – неприпустимими. Іншими словами: біоетика – це органічне поєднання новітніх досягнень біологічної науки та медицини з духовністю. У сучасному суспільстві вона стала ознакою цивілізованості.

Проблеми біоетики мають міждисциплінарний характер, до них причетні біологи, медики, екологи, філософи та правознавці, представники релігійних конфесій. Найважливіші біоетичні принципи не повинні залишатися тільки добрими намірами. Суспільство загалом і кожна людина зокрема зацікавлені в тому, щоб дотримання цих принципів регулювалося законом та жорстко контролювалося. Біоетика в багатьох випадках не має права вето, водночас дотримання біоетичних принципів сприяє зміцненню авторитету біологічної і медичної науки та системи охорони здоров'я, їх тіснішому зв'язку з громадськістю. Іноді говорять, що етика взагалі і біоетика зокрема – це для багатих країн, для заможних людей, а нам вона поки що не по кишені. Цікаво скільки треба мати грошей у кишені, щоб бути моральною людиною, наскільки повинна бути наповнена державна казна, щоб у країні ці принципи домінували, стали нормою життя?

Заперечувати вплив економічного рівня життя на мораль суспільства було б неправильно. Однак прямого зв'язку між ними ніколи не було і немає тепер. Тут більшу роль відіграють традиції, національні особливості, виховання. На практиці забезпечити впровадження біоетичних принципів досить важко. Зарубіжний досвід свідчить, що насамперед треба мати належну правову базу, яка б не тільки декларувала самі принципи, а й передбачала механізми контролю за їх здійсненням. Такої бази в Україні поки що не існує, її доведеться створювати. Кожен науковий проект, який передбачає дослідження на людині нових діагностичних засобів, нових медичних технологій, потребує біоетичної експертизи. Її здійснюють комітети з біоетики, які повинні функціонувати при всіх наукових закладах, де проводяться такі дослідження, а також в усіх лікувально-

профілактичних установах. До складу таких комітетів входять не тільки найавторитетніші працівники цих установ, а й представники громадськості.

Основним принципом, яким мають керуватися у своїй діяльності біоетичні комітети, є повага до життя та гідності людини (здорової чи хворої). В усіх випадках без винятку інтереси людини мають бути вищими за інтереси науки і суспільства, вона повинна бути надійно захищеною від народження і до смерті. Сама основоположна ідея біоетики – захист прав, свободи і гідності людини – є новою, до неї поки що не звикли не тільки медики та біологи, а й наше суспільство в цілому. Розбіжності, які викликає одне з основних положень біоетики, яке вимагає, щоб інтереси і благо окремої людини превалювали над інтересами науки та суспільства. Біоетика, насамперед, означає більшу відкритість діяльності наших установ – інститутів, лікарень і окремих осіб, розширення їхніх зв'язків з громадськістю. Нормою мають стати такі поняття і процедури, як біоетична експертиза протоколу наукового дослідження, добровільна інформаційна згода, конфіденційність, гуманне ставлення до експериментальних тварин, громадське обговорення біоетичних проблем тощо.

Сьогодні, коли Україна стала членом Ради Європи, коли робляться рішучі кроки на шляху до інтеграції з європейською спільнотою, відкладати на майбутнє впровадження сучасних біоетичних принципів у дослідницьку та лікарську практику неможливо, насамперед тому, що це є однією з найважливіших ознак цивілізованості будь-якої країни. До того ж, країни – виробники лікарських засобів, медичних приладів, апаратів мають керуватися єдиними з країнами-імпортерами уніфікованими критеріями біоетичної експертизи. Тут не повинно бути подвійного стандарту, що, на превеликий жаль, нині інколи трапляється.

Успіх цієї важливої справи, без якої неможливо розбудувати цивілізоване суспільство, залежатиме від ініціативи зацікавлених у ній людей. А зацікавленими мають бути всі – науковці, лікарі, діячі сфери охорони здоров'я, керівники наукових установ, зрештою, пацієнти – як хворі, так і здорові люди. Тому що біологічна етика – то справді найважливіший заклик XXI сторіччя, звернений до нового суспільства.

ЕКОЛОГІЧНА ОСВІТА ПІДЛІТКІВ ЯК ОСНОВА ФОРМУВАННЯ БІОЕТИКИ

*Панько С., Гуріненко Н.О.
Полтавський ДПУ імені В.Г. Короленка*

Екологічна освіта – це перший крок на шляху до збалансованого розвитку природи і суспільства. У зв'язку із зростаючим впливом людини на оточуюче середовище та порушенням багаточисельних зв'язків між явищами природи, екологія нині стала найважливішою наукою – не тільки біологічною, а й соціальною.

Екологічна освіта і екологічне виховання підростаючого покоління